

ПРАГРАМА ЁСТУПНАГА ІСПЫТУ

для абітурыентаў, якія паступаюць для атрымання вышэйшай адукацыі
II ступені (магістратура) по вучэбнай дысцыпліне

МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

спецыяльнасці 1-08 80 02 Тэорыя і методыка навучання і выхавання
(беларуская мова)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Праграма ёступнага выпрабаванні для атрымання вышэйшай адукацыі II ступені па спецыяльнасці 1-08 80 02 Тэорыя і методыка навучання і выхавання (беларуская мова) адлюстроўвае сучасны стан тэорыі навучання, методыкі выкладання беларускай мовы і спецыфіку яе выкладання ва ўстановах адукацыі Рэспубліка Беларусь. Праграма складзена ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам і дзеючай тыповой вучэбнай праграмай па дысцыпліне "Методыка выкладання беларускай мовы". Адбор праграмнага матэрыялу і паслядоўнасць яго размяшчэння дыктуецца прафесійнай скіраванасцю курсу. Абітурыент павінен прадэманстраваць сістэмнае, цэласнае ўяўленне аб методыцы беларускай мовы як педагагічнай навуцы, якая мае сваю аб'ектна-прадметную вобласць, свае задачы і метады даследавання, свае фундаментальныя паняцці і катэгорыі, якімі яна адрозніваецца ад іншых навук.

Методыка выкладання беларускай мовы – адна з профільных вучэбных дысцыплін пры падрыхтоўцы выкладчыкаў-філолагаў ва ўстановах вышэйшай адукацыі. Ад якасці прафесійна-метадычнай падрыхтоўкі студэнтаў па методыцы выкладання беларускай мовы залежыць ступень засваення імі тэорыі навучання школьнікаў беларускай мове і ўзровень развіцця ўменняў вучыць дзяцей эфектыўна карыстацца беларускай мовай у розных сферах яе прымянення. Вучэбная дысцыпліна —Методыка выкладання беларускай мовы” асноўваецца на сучасных дасягненнях методыкі, педагагікі, лінгвістыкі, псіхалогіі і іншых навук. Вучэбная дысцыпліна —Методыка выкладання беларускай мовы” звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як —Сучасная беларуская літаратурная мова”, —Педагагіка”, —Псіхалогія”.

Мэта праграмы – выяўленне ўзроўня тэарэтычнай і практычнай падрыхтоўкі абітурыента да самастойнай прафесійна-педагагічнай дзейнасці ў навучальных установах рознага тыпу.

Задачи ёступнага іспыту:

Выявіць:

– узровень фундаментальных навукова-метадычных ведаў аб працэсе навучання беларускай мове;

– разуменне абітурыентамі мэты, задач, прынцыпаў, метадаў, сродкаў, форм арганізацыі вучэбнай дзейнасці вучняў, зместа і структуры курса беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі, сучасных тэхналогій навучання прадмету;

– сфарміраванасць неабходных прафесійна-метадычных ўменняў і навыкаў, падрыхтаванасць іх да выканання функцый настаўніка беларускай мовы;

– прафесійныя якасці, метадычнае мысленне, творчы падыход да педагагічнай дзейнасці, неабходныя сучаснаму настаўніку.

У працэсе выкладання вучэбнай дысцыпліны —**Метады выкладання беларускай мовы**” ажыццяўляецца фарміраванне і развіццё сацыяльна-прафесійнай кампетэнцыі, якая дазваляе спалучаць акадэмічныя, прафесійныя і сацыяльна-асобныя кампетэнцыі для вырашэння задач у сферы прафесійнай і сацыяльнай дзейнасці.

Абітурыент павінен:

ведаць:

– мэту, змест, прынцыпы, метады, сродкі і арганізацыйныя формы навучання вучняў беларускай мове;

– асаблівасці выкладання беларускай мовы ў розных умовах навучання і ў навучальных установах розных тыпаў;

– метадыку вывучэння асобных лінгвістычных раздзелаў і развіцця маўлення вучняў;

– Віды кантролю ведаў, уменняў і навыкаў па беларускай мове

– змест школьных праграм і падручнікаў усіх узроўняў;

умець:

– планаваць і арганізоўваць навучальны працэс і пазакласную працу па прадмеце;

– кіраваць пазнавальнай дзейнасцю вучняў;

– праводзіць розныя тыпы ўрокаў па беларускай мове; бачыць пераемнасць і перспектывы ў навучанні;

– бачыць пераемнасць і перспектывы ў навучанні.

валодаць:

– уменнем вызначаць і вырашаць дыдактычныя, развіццёвыя і выхаваўчыя задачы ўрокаў беларускай мовы, адбіраць вучэбны матэрыял, абгрунтавана выкарыстоўваць розныя тыпы ўрокаў, формы, метады і прыёмы навучання;

– навыкамі выкарыстання сучасных тэхналогій у навучанні беларускай мове.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ МЕТОДЫКІ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

1.1. МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ЯК НАВУКА

Метадыка выкладання беларускай мовы як навука, яе прадмет, змест, задачы. Фундаментальныя паняцці і катэгорыі метадыкі беларускай мовы: мэты і змест моўнай адукацыі, працэс навучання мове, заканамернасці засваення мовы, прынцыпы навучання, метады, прыёмы і формы навучання, адукацыйная тэхналогія, моўная, маўленчая і этнакультурная кампетэнцыі.

Сувязь метадыкі беларускай мовы з іншымі навукамі: філасофіяй, педагагікай, псіхалогіяй, лінгвістыкай, псіхалінгвістыкай і інш.

Арганізацыя і структура навукова-метадычнага даследавання: вызначэнне актуальнай праблемы, прадмета і аб'екта даследавання, фармулёўка гіпотэзы, абгрунтаванне канцэпцыі, распрацоўка метадыкі даследавання, правядзенне канстатацыйнага зрэзу, навучальнага і кантрольнага эксперыментаў, аналіз вынікаў даследавання, вывады. Найбольш пашыраныя метады даследавання: вывучэнне метадычнай спадчыны і перадавога педагагічнага вопыту, дасягненняў сумежных навук, назіранне за вучэбным працэсам, эксперымент, аналіз прац вучняў, анкетаванне і інш.

Станаўленне і развіццё метадычнай думкі ў Беларусі. Асветніцкая дзейнасць Ф. Скарыны. Л. Зізаний, М. Сматрыцкі, С. Собаль, С. Полацкі – аўтары першых славянскіх буквароў і граматык. Роля Б. Тарашкевіча, Б. Пачобкі, А. Смоліч, Я. Лёсіка, І. Пратасевіча, І. Самковіча і інш. у развіцці метадыкі роднай мовы. Метадычная спадчына К. Міцкевіча (Якуба Коласа). Актывізацыя метадычнай думкі ў 60–70, 80–90 гады ХХ стагоддзя, пачатку ХХІ стагоддзя.

Беларускія педагагічныя часопісы, іх роля ў асэнсаванні і распаўсюджанні педагагічнай тэорыі і перадавога педагагічнага вопыту.

Агляд асноўнай літаратуры па метадыцы выкладання беларускай мовы.

1.2. БЕЛАРУСКАЯ МОВА ЯК ВУЧЭБНЫ ПРАДМЕТ ВА ЁСТАНОВАХ АГУЛЬНАЙ СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫІ

Беларуская мова – прадмет вывучэння, сродак навучання, фарміравання і развіцця асобы вучня. Канцэпцыя вучэбнага прадмета – «Беларуская мова». Адукацыйны стандарт па беларускай мове: прызначэнне, змест, структура.

Мэта і задачы навучання беларускай мове ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі. Змест і структура школьнага курса беларускай мовы. Крытэрыі адбору сучаснага зместу беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

Вучэбная праграма па беларускай мове для 5–11 класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі: яе накіраванасць, структура, змест, прынцыпы пабудовы. Арыентацыя праграмы на развіццё маўленчых і інтэлектуальных здольнасцей вучняў, асэнсаванне імі законаў мовы, фарміраванне вучэбна-моўных уменняў і навыкаў, выхаванне школьнікаў. Асноўныя кампаненты праграмы, іх характарыстыка.

1.3. ПРЫНЦЫПЫ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Паняцце «прынцып навучання». Агульнадыдактычныя і спецыяльныя прынцыпы навучання беларускай мове.

Агульнадыдактычныя прынцыпы навучання роднай мове: навуковасці, сістэматычнасці і паслядоўнасці, даступнасці, свядомасці і актыўнасці, трываласці ведаў, пераемнасці і перспектывнасці, нагляднасці, сувязі тэорыі з практыкай, уліку індывідуальных асаблівасцей вучняў, адзінства навучання, выхавання і развіцця.

Агульнаметадычныя (прадметнаарыентаваныя) прынцыпы навучання роднай мове: увагі да матэрыі мовы, разумення моўных значэнняў, ацэнкі выразнасці мовы, развіцця адчування мовы, каардынацыі вуснага і пісьмовага маўлення, функцыянальнай накіраванасці, камунікатыўнай накіраванасці, структурна-семантычны, апоры на этнакультуру, улік фактару бікультурнага развіцця асобы вучня і інш.

Узаемадзеянне агульнадыдактычных і агульнаметадычных прынцыпаў навучання.

1.4. СРОДКІ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Сродкі навучання беларускай мове як метадычнае паняцце. Класіфікацыя сродкаў навучання беларускай мове.

Падручнік – асноўны сродак навучання беларускай мове. Псіхалагапедагагічныя патрабаванні да школьнага падручніка. Узаемасувязь праграмы і падручніка. Функцыі падручніка: інфармацыйная, трансфармацыйная, сістэматызавальная, выхаваўчая і інш. Структурныя кампаненты школьных падручнікаў. Характарыстыка сучасных падручнікаў па беларускай мове: формы падачы новага матэрыялу, сістэма практыкаванняў і заданняў, рэалізацыя дыферэнцыраванага падыходу ў навучанні, сістэма паўтарэння вывучанага, метадычны апарат.

Дапаможнікі і матэрыялы, што дапаўняюць падручнік (зборнікі практыкаванняў, слоўнікі, даведнікі і інш.), і іх выкарыстанне ў навучальным працэсе.

Сродкі нагляднасці на ўроках роднай мовы: слыхавыя, зрокавыя, зрокава-слыхавыя (гуказапісы, табліцы, схемы, рэпрадукцыі карцін, відэафільмы і інш.).

Тэхнічныя сродкі навучання: мультымедыяпраектар, магнітафон, відэамагнітафон і інш. Выкарыстанне камп'ютара на ўроках мовы.

1.5. МЕТАДЫ І ПРЫЁМЫ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Паняцце метаду і прыёму навучання. Класіфікацыя метадаў навучання ў залежнасці ад: а) этапаў навучання мове; б) крыніцы атрымання ведаў; в) характару вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў; г) логікі перадачы і ўспрымання інфармацыі і інш.

Характарыстыка найбольш пашыраных і прызнаных метадычнай навукай і школьнай практыкай метадаў навучання (паведамленне настаўніка, гутарка, лекцыя, назіранне і моўны аналіз, лінгвістычны эксперымент, чытанне падручніка, моўны разбор, практыкаванні і інш.).

Асноўныя прыёмы навучання роднай мове: аналіз, сінтэз, параўнанне і супастаўленне, алгарытмізацыя і інш.

Выкарыстанне метадаў і прыёмаў навучання ў залежнасці ад мэт урока, зместу моўнага матэрыялу, узросту і ступені падрыхтаванасці школьнікаў.

1.6. СУЧАСНЫ ЎРОК БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ: ТЫПЫ І СТРУКТУРА

Урок як асноўная арганізацыйна-педагагічная форма навучання і выхавання ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі. Сучасныя патрабаванні да ўрока беларускай мовы. Структурныя кампаненты ўрока мовы і іх функцыі.

Тыпы ўрокаў роднай мовы: урок вывучэння новага матэрыялу; урок замацавання ведаў, уменняў і навыкаў; урок паўтарэння і абагульнення вывучанага; камбінаваны ўрок; урок развіцця звязнага маўлення (навучання перакладам, пераказам, сачыненням); урокі кантролю; урокі аналізу пісьмовых прац.

Нетрадыцыйныя формы правядзення ўрока беларускай мовы ў сучаснай школе: урок-лекцыя, урок-семінары, урок-залік, урок-гульня і інш.

Падрыхтоўка настаўніка да ўрока мовы. Планаванне вучэбнага матэрыялу. Віды вучэбных планаў: каляндарны (гадавы), тэматычны, каляндарна-тэматычны, паўрочны.

Умовы эфектыўнага правядзення ўрока роднай мовы. Аналіз ўрока беларускай мовы.

Сучасныя педагагічныя тэхналогіі навучання беларускай мове ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі (агляд).

1.7. КАНТРОЛЬНА-АЦЭНАЧНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ НАСТАЎНІКА НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Асноўныя патрабаванні да арганізацыі кантролю ведаў, уменняў і навыкаў вучняў па беларускай мове. Функцыі, формы, метады кантролю. Дзесяцібальная сістэма і нормы ацэнкі вучэбных дасягненняў школьнікаў па беларускай мове.

2. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ РАЗДЗЕЛАЎ КУРСА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ВА ЎСТАНОВАХ АГУЛЬНАЙ СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫІ

2.1. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ ФАНЕТЫКІ

Значэнне, змест, задачы вывучэння фанетыкі. Прыватнаметадычныя прынцыпы вывучэння фанетыкі (апора на маўленчы слых вучняў, разгляд гука ў марфеме, супастаўленне гукаў і літар). Метады і прыёмы вывучэння фанетычных тем. Характар і віды фанетычных і фанетыка-графічных практыкаванняў. Фанетыка-графічны разбор, методыка яго правядзення.

Фарміраванне арфаэпічных і акцэнталагічных навыкаў пры вывучэнні фанетыкі. Вымаўленчыя памылкі, іх прычыны. Папярэджванне арфаэпічных і акцэнталагічных памылак.

Узаемасувязь засваення фанетыкі з развіццём маўлення вучняў, удасканаленнем правапісных уменняў і навыкаў.

2.2. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ ЛЕКСІКІ І ФРАЗЕАЛОГІІ

Значэнне, змест, задачы, прыватнаметадычныя прынцыпы вывучэння лексікі і фразеалогіі ў агульнаадукацыйных установах. Методыка азнаямлення вучняў з асноўнымі лексічнымі і фразеалагічнымі паняццямі. Віды лексічных і фразеалагічных практыкаванняў.

Методыка ўзбагачэння і актывізацыі лексічнага і фразеалагічнага запасу школьнікаў. Папярэджванне памылак, абумоўленых парушэннем лексічных нормаў. Фарміраванне ўмення працаваць са слоўнікамі розных тыпаў.

2.3. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ МАРФЕМНАЙ БУДОВЫ СЛОВА, СЛОВАЎТВАРЭННЯ

Значэнне і задачы вывучэння марфемнай будовы слова і словаўтварэння. Лінгвістычныя асновы школьнага курса марфемікі і словаўтварэння, яго змест. Прыватнаметадычныя прынцыпы, метады і прыёмы вывучэння марфемнай будовы слова і словаўтварэння. Сістэма практыкаванняў і заданняў.

Марфемны і словаўтваральны разборы, методыка іх правядзення.

Удасканаленне словаўтваральных уменняў і навыкаў пры вывучэнні часцін мовы.

Выкарыстанне марфемнага і словаўтваральнага слоўнікаў на ўроках роднай мовы. Фарміраванне арфаграфічных навыкаў пры вывучэнні словаўтварэння.

2.4. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ МАРФАЛОГІІ

Месца і значэнне раздзела "Марфалогія і арфаграфія" ў школьным курсе роднай мовы. Мэты і змест вывучэння часцін мовы. Прыватнаметадычныя прынцыпы навучання марфалогіі. Методыка азнаямлення вучняў з марфалагічнымі паняццямі.

Віды марфалагічных практыкаванняў. Марфалагічны разбор, методыка яго правядзення.

Узнаўленне ведаў па марфалогіі пры вывучэнні сінтаксісу. Арганізацыя працы па развіцці маўлення пры вывучэнні марфалогіі. Асэнсаванне школьнікамі сэнсава-стылістычнай і тэкстаўтваральнай ролі часцін мовы.

Удасканаленне арфаграфічных навыкаў пры вывучэнні марфалагічных тэм.

Папярэджванне памылак, абумоўленых парушэннем марфалагічных нормаў. Фарміраванне ўмення працаваць са слоўнікамі і даведнікамі пры вывучэнні часцін мовы.

2.5. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ СІНТАКСІСУ

Месца і значэнне сінтаксісу ў школьным курсе беларускай мовы. Мэты, змест, прыватнаметадычныя прынцыпы вывучэння сінтаксісу. Фарміраванне сінтаксічных паняццяў. Этапы вывучэння сінтаксісу ў школе. Вывучэнне прапедэўтычнага курса сінтаксісу ў 5 класе. Арганізацыя працы па сінтаксісе пры вывучэнні марфалогіі ў 5–7 класах. Вывучэнне сістэматычнага курса сінтаксісу ў 8–9 класах.

Віды сінтаксічных практыкаванняў. Сінтаксічны разбор, методыка яго правядзення.

Развіццё маўлення школьнікаў пры вывучэнні сінтаксісу. Засваенне сінтаксісу ў працэсе маўленчай дзейнасці: інтанаванне сказаў, пабудова розных тыпаў сінтаксічных адзінак і іх выкарыстанне ў вусным і пісьмовым маўленні ў адпаведнасці з камунікатыўнай мэтазгоднасцю.

Папярэджванне памылак, абумоўленых парушэннем сінтаксічных нормаў.

2.6. МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ АРФАГРАФІІ

Мэты навучання арфаграфіі і яе месца ў школьным курсе беларускай мовы. Змест навучання арфаграфіі. Арфаграфічныя ўменні і навыкі. Псіхалагічныя і метадычныя ўмовы і асаблівасці фарміравання арфаграфічных уменняў і навыкаў. Прынцыпы методыкі арфаграфіі.

Паняцце аб арфаграме. Методыка азнаямлення вучняў з арфаграмай і арфаграфічным правілам. Арфаграфічныя практыкаванні, іх віды, методыка правядзення.

Арганізацыя працы па арфаграфіі пры вывучэнні неарфаграфічных тэм у 5–7 класах. Развіццё арфаграфічных уменняў у 8–9 і 10–11 класах.

Удасканаленне арфаграфічных уменняў і навыкаў у працэсе падрыхтоўкі вучняў да напісання творчых прац (пераказаў, сачыненняў і інш.).

Месца і роля арфаграфічнага слоўніка ў сістэме навучання правапісу. Віды практыкаванняў са слоўнікам, іх метадычная мэтазгоднасць.

Папярэджанне арфаграфічных памылак, іх прычыны. Праверка пісьмовых прац вучняў. Класіфікацыя, улік, прыёмы выпраўлення памылак. Методыка работы над арфаграфічнымі памылкамі на ўроках мовы.

2.7. МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ ПУНКТУАЦЫІ

Мэты навучання пунктуацыі, яе месца ў школьным курсе беларускай мовы. Змест і этапы навучання пунктуацыі. Прынцыпы метадыкі пунктуацыі.

Азнаямленне вучняў з пунктуацыйнымі паняццямі (пунктаграма, пунктуацыйна-сэнсавы адрэзак), метадыка работы над пунктуацыйным правілам. Фарміраванне пунктуацыйных уменняў і навыкаў. Віды пунктуацыйных практыкаванняў, метадыка іх правядзення.

Асаблівасці навучання пунктуацыі пры вывучэнні несінтаксічных тэм у 5–7 класах. Удасканаленне пунктуацыйных уменняў у сувязі з развіццём звязнага маўлення вучняў. Праца па пунктуацыі ў 10–11 класах. Метадыка работы над пунктуацыйнымі памылкамі.

3. МЕТОДЫКА РАЗВІЦЦЯ МАЎЛЕННЯ ВУЧНЯЎ

3.1. РАЗВІЦЦЁ МАЎЛЕННЯ ЯК АДНА З АСНОЎНЫХ ЗАДАЧ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Развіццё маўлення як метадычнае паняцце. Навуковыя асновы метадыкі развіцця маўлення (тэорыя маўленчай дзейнасці, тэорыя тэксту, стылістыка і інш.). Прынцыпы метадыкі развіцця маўлення: адзінства развіцця маўлення і мыслення, узаемасувязі развіцця вуснага і пісьмовага маўлення, развіцця маўлення ў сувязі з вывучэннем усіх раздзелаў школьнага курса беларускай мовы і інш. Асноўныя кірункі работы па развіцці маўлення вучняў. Сутнасць маўленчай дзейнасці. Асноўныя віды маўленчай дзейнасці: слуханне (аўдзіраванне), чытанне, гаварэнне, пісьмо.

Удасканаленне навыкаў аўдзіравання і чытання. Фарміраванне і развіццё вымаўленчых навыкаў.

3.2. УЗБАГАЧЭННЕ СЛОЎНІКАВАГА ЗАПАСУ І РАЗВІЦЦЁ ГРАМАТЫЧНАГА ЛАДУ МАЎЛЕННЯ ВУЧНЯЎ

Узбагачэнне слоўнікавага запасу вучняў. Мэты і змест слоўнікавай працы на ўроках роднай мовы. Прыёмы семантызацыі незнаёмых і малазнаёмых слоў і выказаў. Фарміраванне ў вучняў умення карыстацца слоўнікамі розных тыпаў (тлумачальным, сінонімаў і блізказначных слоў, антонімаў і інш.). Віды слоўнікавых практыкаванняў.

Узбагачэнне граматычнага ладу маўлення вучняў, выпрацоўка ўменняў будаваць словазлучэнні і сказы.

3.3. ФАРМІРАВАННЕ КУЛЬТУРЫ МАЎЛЕННЯ ВУЧНЯЎ

Фарміраванне культуры маўлення вучняў. Навучанне школьнікаў нормам беларускай літаратурнай мовы. Навучанне камунікатыўным якасцям маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, дарэчнасць, багацце,

выразнасць), маўленчаму этыкету. Тыпы практыкаванняў па фарміраванні культуры маўлення, метадыка іх правядзення.

3.4. РАЗВІЦЦЁ ЗВЯЗНАГА МАЎЛЕННЯ ВУЧНЯЎ

Значэнне, задачы, змест работы па развіцці звязнага вуснага і пісьмовага маўлення вучняў.

Тэкст як прадукт (вынік) маўленчай дзейнасці. Фарміраванне ў вучняў паняцця пра тэкст, яго асноўныя прыметы: тэматычнае адзінства, звязнасць, разгорнутасць, паслядоўнасць, завершанасць і інш.

Метадыка азнаямлення з асноўнымі тыпамі маўлення (апавяданне, апісанне, разважанне), з жанрава-стылістычнымі разнавіднасцямі тэкстаў. Сістэма практыкаванняў па развіцці звязнага вуснага і пісьмовага маўлення вучняў.

Значэнне, задачы, асаблівасці вывучэння стылістыкі. Метадыка азнаямлення вучняў з функцыянальнымі стылямі маўлення. Арганізацыя працы па стылістыцы пры вывучэнні розных тэм школьнага курса роднай мовы. Стылістычныя ўменні. Практыкаванні па фарміраванні стылістычных уменняў і навыкаў.

Пераказ у сістэме работы па развіцці звязнага маўлення школьнікаў. Класіфікацыя пераказаў: па мэце правядзення (навучальныя і кантрольныя), па спосабу перадачы зместу зыходнага тэксту (падрабязныя, (поўныя), блізкія да тэксту, сціслыя, выбарачныя, з дадатковым заданнем) і інш. Метадыка правядзення навучальных і кантрольных пераказаў.

Сачыненне як від работы па развіцці звязнага маўлення, сродак самавыражэння асобы вучня, яго жыццёвай пазіцыі, унутранага свету. Класіфікацыя сачыненняў: па мэце правядзення (навучальныя і кантрольныя), па месцы выканання (класныя і дамашнія), па крыніцы атрымання ведаў (на аснове жыццёвага вопыту, асабістых назіранняў і ўражанняў; па карціне; на літаратурныя і вольныя тэмы і інш.), па тыпу тэксту (апавяданні, апісанні, разважанні, апавяданні з элементамі апісання і інш.), па жанру (артыкул у газету, водгук, рэцэнзія і г.д.) і інш.

Спосабы падрыхтоўкі да сачынення. Метадыка правядзення сачыненняў.

Пераклад як від навучальных практыкаванняў па развіцці маўлення. Метадычная мэтазгоднасць выкарыстання перакладу на ўроках беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі Рэспублікі Беларусь. Тыпалогія перакладаў. Прыёмы перакладу. Метадыка правядзення перакладаў.

Ацэнка камунікатыўнай пісьменнасці вучняў. Класіфікацыя, улік, прыёмы выпраўлення памылак. Нормы ацэнкі творчых прац .

4. ПАГЛЫБЛЕНАЕ ВЫВУЧЭННЕ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Факультатыўныя заняткі па беларускай мове, іх мэты, формы арганізацыі, метадыка правядзення.

Значэнне і задачы пазакласнай працы па беларускай мове. Прынцыпы арганізацыі пазакласнай працы. Формы пазакласнай працы. Гурток як асноўная форма пазакласнай працы. Асаблівасці заняткаў гуртка. Віды пазакласных мерапраемстваў, метадыка іх правядзення.

ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ

1. Адзіны моўны рэжым установы, якая забяспечвае атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі // Зборнік нарматыўных дакументаў. – Мінск, 2004. – № 2. С. 9–38.
2. Адукацыйны стандарт. Агульная сярэдняя адукацыя. Беларуская мова // Общее среднее образование. Социально-гуманитарные дисциплины. – Минск, 1999. С. 96 — 100.
3. *Ахманова, О. С.* Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. 2-е изд. стереотип. – М.: Советская энциклопедия, 2004. – 576 с.
4. *Ахутина, Т. В.* Нейролингвистический анализ динамической афазии / Т. В. Ахутина. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1975. – 143 с.
5. *Баранов, М. Т.* Методика лексики и фразеологии на уроках русского языка / М. Т. Баранов. – М.: Просвещение, 1988. – 191 с.
6. *Баранов, М. Т.* Словарно-семантическая работа на уроках русского языка в 5–8 классах / М. Т. Баранов // Русский язык в школе. – 1956. – № 6. – С. 29–35.
7. *Баранов, М. Т.* Методика преподавания русского языка /Т. А. Ладыженская, М. Р. Львов, Н. Н. Ипполитова, П. Ф. Ивченков. – М.: Просвещение, 1990. – 368 с.
8. *Бардовіч, А. М.* Словаўтваральны слоўнік беларускай мовы / А. М. Бардовіч, М. М. Круталевіч, А. А. Лукашанец. – Мн.: Беларуская навука, 2000. – 413 с.
9. *Бунеева, Е. В.* О работе над многозначностью слова на уроках русского языка / Е. В. Бунеева // Русский язык в школе. – 1981. – № 5. – С. 32–35.
10. Беларуская мова: Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Фразеалогія. Словаўтварэнне. Марфалогія / пад рэд. Я. М. Адамовіча. 2-е выд. перапрац. – Мн.: Вышэйшая школа, 1992. – 320 с.

11. Беларуская мова: Цяжкія пытанні фанетыкі, арфаграфіі, граматыкі / А. І. Падлужны, Л. Ц. Выгонная, Г. К. Усціновіч [і інш.]; рэд. А. І. Падлужны. – Мн.: Народная асвета, 1987. – 144 с.
12. *Барінова, Е. А., Боженкова, Л. Ф., Лебедев, В. И.* Методика русского языка. – М.: Просвещение, 1974. – 368 с.
13. Бурак, Л. І. Сучасная беларуская мова / Л. І. Бурак. – 2-е выд. – Мн.: Вышэйшая школа, 1985. – 352 с.
14. *Варановіч, З. Б.* Методыка выкладання беларускай мовы : вучэбны дапаможнік. З. Б. Варановіч / – Мінск: Універсітэцкае. 1995. – 248 с.
15. Варыятаўны кампанент зместу агульнай сярэдняй адукацыі па беларускай літаратуры / І.М.Гоўзіч, М.І.Мішчанчук, Л.К.Цітова // Веснік адукацыі. — 2007.— № 1.— С. 13 — 19.
16. *Васюковіч, Л. С.* Методыка выкладання беларускай мовы ў сярэдняй школе : практыкум. / Л. С. Васюковіч, М.Г. Яленскі – Мінск: Універсітэцкае, -- 1999. – 176 с.
17. *Верашчака, Г. І.* Лексічная работа пры вывучэнні раздзела "Слова" / Г. І. Верашчака // Народная асвета. – 1971. – № 4. – С. 28–31.
18. *Верашчака, Г. І.* Падручнік – крыніца ўзбагачэння слоўніка вучняў / Г. І. Верашчака // Народная асвета. – 1975. – № 9. – С. 41–46.
19. Выкарыстанне сучасных адукацыйных тэхналогій на ўроках беларускай мовы і літаратуры / пад агул. рэд. С.І. Цыбульскай. — Мінск : Нар. асвета, 2006. – 234 с.
20. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г.Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г.Яленскага. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 157 с.
21. Галосныя беларускай мовы: акустычны аналіз / рэд. В. У. Мартынаў, А. І. Падлужны. – Мн.: Навука і тэхніка, 1975. – 191 с.
22. *Гамеза, Л. М.* Лінгваметадычная сістэма ўзбагачэння слоўнікавага запасу школьнікаў V-VII класаў / Л. М. Гамеза. – Мн.: БДУ, 2002. – 133 с.
23. *Гамеза, Л. М.* Спадзяванні на родную мову / Л. М. Гамеза. – Мн.:БДУ, 1993. – 80 с.
24. *Даніловіч, М. А.* Вывучэнне тэмы "Фразеалагізмы (фразеалагічныя звароты)" / М. А. Даніловіч // Беларус. мова і літ. у шк. – 1989. – № 9. – С. 22–26.
25. Десятибальная система оценки результатов учебной деятельности учащихся в учреждениях образования, обеспечивающих получение общего среднего образования // Беларуская мова і літаратура. – 2003. -- № 4.
26. Дзесяцібальная сістэма ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў // Беларуская мова і літаратура. — 2002. — № 3. С. 4 — 19.
27. Дзесяцібальная сістэма ацэнкі: прыкладныя нормы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па беларускай мове і літаратуры:

- інструктыўна- метадычныя матэрыялы / пад навук. рэд. А.Е. Лісейчыкава. — Мінск, 2002. — 40с.
28. Добромыслов, В. А. Обогащение активного словарного запаса учащихся (5–7 классы) / В. А. Добромыслов // Русский язык в школе. — 1958. — № 3. — С. 23–29.
29. Доўгаль, Д. А. Развіццё маўлення студэнтаў пры засваенні курса "Метадыка выкладання беларускай мовы і літаратурнага чытання" / Д. А. Доўгаль // Актуальные проблемы методики начального обучения и эстетического воспитания учащихся. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 2015 . - С. 150-153.
30. Жуковіч, М.В. Сучасныя педагагічныя тэхналогіі на ўроках беларускай мовы і літаратуры: дапам. для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агул. сярэд. адукацыі / М.В.Жуковіч. — Мінск.: Аверсэв, 2007. — 157 с.
31. Иванов, Е. Е. Различия в семантике и структуре белорусских и английских пословиц / Е. Е. Иванов, Ю. А. Петрушевская / / Актуальные проблемы преподавания иностранных языков в высшей школе Республики Беларусь. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 2011 . - С. 213-215.
32. Иванова, С. Ф. Мовы тэкставых крыніц запазычаных крылатых слоў у сучаснай беларускай мове / С. Ф. Иванова / / Актуальные проблемы преподавания иностранных языков в высшей школе Республики Беларусь. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 2011 . - С. 215-220.
33. Кавалевіч, З. Вывучэнне лічэбніка ў 6 класе: Метадычныя парады да падручніка / З. Кавалевіч // Роднае слова. — 2000. — № 2. — С. 51–56.
34. Казимирская, И.И. Мышление учителя и пути его формирования / И.И.Казимирская. — Минск : Народная асвета, 1992. — 45с.
35. Капинос, В. И. Развитие речи: Теория и практика обучения: кн. для учителя /В. И. Капинос, Н. Н. Сергеева, М. С. Соловейчик.— М.: Линка-Пресс, 1994. — 192 с.
36. Караулов, Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. — М.: Наука, 1987. — 261 с.
37. Касцян, М. І. Шляхі ўзбагачэння і актывізацыі лексікі вучняў / М. І. Касцян // Народная асвета. — 1984. — № 2. — С. 49–5.
38. Кітаева, Т. В. Фарміраванне агульнакультурнай кампетэнтнасці студэнтаў у адукацыйным працэсе ВНУ сродкамі роднай мовы / Т. В. Кітаева // журнал Вышэйшая школа. - 2012. - N3. - С. 35-37.
39. Ксензова, Г. Ю. Перспективные школьные технологии: учеб.-метод. пособие / Г. Ю. Ксензова. — Москва: Пед. общ-во России 2000. — 224с.

40. *Конюшкевич, М. И.* Синтаксис русского и белорусского языков: сходство и различие: пособие для учит. / М. И. Конюшкевич, М. А. Корчиц, В. А. Лещенко. – Мн.: Народная асвета, 1994. – 158 с.
41. *Конюшкевич, М. И.* Синтаксис близкородственных языков: тождество, сходство, отличие / М. И. Конюшкевич. – Мн.: Университетское, 1989. – 156 с.
42. *Кораблева, И. Н.* Изучение состава слова и словообразования в 4–5 классах / И. Н. Кораблева // Русский язык в школе. – 1970. – № 5. – С. 21–23.
43. *Красней, В. П.* Стылістычныя рэсурсы лексікі / // Беларуская мова і літаратура ў школе – 1990. – № 11–12. – С. 27–28, 37–40.
44. *Купалова, А. Ю.* Язык и речь в школьном курсе русского языка / А. Ю. Купалова // Русский язык в школе. – 1999. – № 1. – С. 27–32.
45. *Ладыженская, Т. А.* Живое слово: Устная речь как средство и предмет обучения / Т. А. Ладыженская. – М.: Просвещение, 1986. – 127 с.
46. *Ладыженская, Т. А.* Особенности языка ученических изложений / Т. А. Ладыженская, М. Т. Баранов. – М.: Просвещение, 1965. – 167 с.
47. *Ладыженская, Т. А.* Система работы по развитию связной устной речи учащихся / Т. А. Ладыженская. – М.: Педагогика, 1975. – 255 с.
48. *Лазарук, М.А.* Навучанне і выхаванне творчасцю. / М.А.Лазарук — Мн.: Народная асвета, 1994. – 200с.
49. *Лапшына, Т. В.* Матываванасць заонімаў ва ўсходнеславянскіх і англійскіх мовах / Т. В. Лапшына / / Актуальные проблемы преподавания иностранных языков в высшей школе Республики Беларусь. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 2011 . - С. 225-228.
50. *Леонтьев, А. А.* Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания / А. А. Леонтьев. – М.: Наука, 1969. – 307 с.
51. *Леонтьев, А. А.* Психология общения / А. А. Леонтьев. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Смысл, 1997. – 365 с.
52. *Леонтьев, А. А.* Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с
53. *Лядоўскі, У. А.* Аб сістэме моўнай падрыхтоўкі студэнтаў-беларусаведаў / У. А. Лядоўскі / / Шляхі і сродкі ўдасканалення падрыхтоўкі педагагічных кадраў. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 1993 . - С. 104-105.
54. *Ляшчынская, В. А.* Методыка выкладання беларускай мовы : вучэбны дапаможнік. / В. А. Ляшчынская, З. У. Шведава – Мінск: РИВШ БГУ. 2007. – 252 с.
55. *Ляшчынская, В. А.* Методыка выкладання беларускай мовы : задачы і практыкаванні. / В. А. Ляшчынская – Мінск: Вышэйшая школа. 1998. – 199 с.

56. *Малажэй, Г.М.* Лінгвістычны аналіз тэксту. / Г.М.Малажэй — Мн. : Вышэйшая школа, 1992. – 367с.
57. *Малажэй, Г.М.* Пазакласная праца па беларускай мове. / Г.М.Малажэй, С. Р. Рачэўскі. — Мн. : Вышэйшая школа, 1990. – 254с.
58. *Мароз, В.* Беларуская мова ў вышэйшых навучальных установах / В. Мароз // журнал Роднае слова. - 2015. - N8. - С. 49-53.
59. *Методика преподавания русского языка в школе / М.Т.Баранов [и др.]; под ред М.Т.Баранова. – М. : Академия, 2000. – 135 с.*
60. *Мурина, Л.А.* Методика русского языка в школах Белоруссии / Л.А.Мурина. – Минск : Універсітэцкае, 1990. – 40с.
61. *Мурина, Л. А.* Современные требования к формированию речевых умений на уроках русского языка в школе / Л. А. Мурина // Метадалагічныя і метадычныя аспекты выкладання мовы і літаратуры ў школе і ВНУ: зб. навук. арт. – Вып. 2 / пад рэд. Л. А. Мурынай. – Мн.: БДУ, 2003. – С. 5–7.
62. *Никитин, М. В.* Лексическое значение слова (структура и комбинаторика) / М. В. Никитин. – М.: Высшая школа, 1983. – 127 с.
63. *Нормы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па беларускай мове // Беларуская мова і літаратура. – 2003. -- № 4.*
64. *Падгайскі, Л. П.* Узбагачэнне і актывізацыя слоўніка вучняў / Л. П. Падгайскі // Народная асвета. – 1974. – № 2. – С. 44–49.
65. *Писарук, Г. В.* Моя мастерская - класс!.. Современные уроки языка и их разработка : учебно-методическое пособие для студентов филологического факультета / Г. В. Писарук - ; С. Г. Рачевский . - Брест : Брестский гос. ун-т , 2009. - 121 с.
66. *Прудникова, А. В.* Лексика в школьном курсе русского языка: пособие для учителей / А. В. Прудникова. – М.: Просвещение, 1979. – 144 с.
Прудникова, А. В. Усвоение лексических понятий / А. В. Прудникова // Русский язык в школе. – 1972. – № 2. – С. 18–22.
67. *Рагаўцоў, В. І.* Актывізацыя творчага мыслення студэнтаў і развіццё ў іх лінгвістычных навыкаў / В. І. Рагаўцоў // Шляхі і сродкі ўдасканалення падрыхтоўкі педагагічных кадраў. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 1993 . - С. 55-56.
68. *Саматыя, І. М.* Методыка выкладання беларускай мовы З.Б. Варановіч / І. М. Саматыя ; Р.І. Саматыя // журнал Філалагічная адукацыя. - 2011. - N2. - С. 53-57.
69. *Саўко, У. П.* Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У. П. Саўко // Бел. мова і літ. — 2008. -№ 6. — С. 8-12.
70. *Саўчанка, В. М.* Рэалізацыя агульнадыдактычных і лінгвадыдактычных прынцыпаў навучання пры выкладанні практыкума ў ВНУ (на матэрыяле дапаможніка "Беларуская мова: практыкум) / В. М.

- Саўчанка, С. У. Шакура, Т. М. Шаршнёва // Русский язык в контексте культуры. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 2010 . - С. 152-155.
71. Сідарэнка, А. С. Спосабы моўнай рэпрэзентацыі эмоцый / А. С. Сідарэнка // Актуальныя праблемы преподавания иностранных языков в высшей школе Республики Беларусь. - Могилев: МГУ им. А.А. Кулешова, 2011 . - С. 245-249.
72. Стернин, И. А. Лексическое значение слова в речи / И. А. Стернин. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1985. – 171 с.
73. Сцяцко, П. У. Адпаведна Коласавым заветам / П. У. Сцяцко // Культура мовы. Тэрміналогія / П. У. Сцяцко. - Гродно : Гродзенскі дзярж. ун-т, 2005 . - С. 184-188.
74. Укружаскі, М. І. Самастойная работа студэнтаў па методыцы выкладання беларускай мовы на педфаку. / М. І. Укружаскі // Матэрыялы навучна-метадической конференции преподавателей и сотрудников по итогам научно-исследовательской работы в 2004г.. - Могилев : МГУ им. А.А. Кулешова, 2005 . - С. 39-40. - СІО 2004
75. Яленскі, М. Г. Вучань і настаўнік як моўныя асобы / М. Г. Яленскі // Роднае слова. – 2000. – № 8. – С. 27.
76. Яленскі, М. Г. Лінгвадыдактычная парадыгма асобна арыентаванага навучання мове ў сучаснай школе / М. Г. Яленскі. – Мінск: НІА, 2002.
77. Яленскі, М. Г. Методыка выкладання беларускай мовы: сучасная лінгвадыдактыка : вучэбны дапаможнік / М. Г. Яленскі . - Мінск : Адукацыя і выхаванне , 2005. - 224 с.
78. Якуба, С.М. Урокі педагагічнай практыкі студэнтаў-філолагаў / С.М. Якуба // Працы кафедры сучаснай беларускай мовы. — Вып. 4: да 75-годдзя з дня нарадж. праф. Л. І. Бурака / пад рэд. А. Я. Міхневіча. — Мінск, 2005. — С. 168-172.

Матэрыялы для падрыхтоўкі да ўрокаў беларускай мовы і літаратуры, а таксама да пазакласных мерапрыемстваў змяшчаюцца ў часопісах «Беларуская мова і літаратура» і «Роднае слова».